

ФІНАНСОВИЙ ДОБРОБУТ НАСЕЛЕННЯ У СИСТЕМІ ДЕТЕРМІНАНТ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»

Анотація. Обґрунтовано сучасне розуміння добробуту та його взаємозв'язок з процесами економічного зростання та забезпечення їх суспільно-орієнтованої ефективності. Описано видову різноманітність добробуту залежно від функціональності і благ. Критерій благ для суспільства дозволив виокремити фінансовий добробут, що відображає комплекс характеристик конкурентного середовища життєдіяльності людини з погляду її можливостей отримувати гідний дохід, реалізовувати та розвивати особистісний інтелектуальний потенціал в умовах безпеки та свободи вибору. Актуалізовано на необхідності формування політики добробуту України, первинно базованої на його фінансовій компоненті.

Ключові слова: добробут; економічне зростання; суспільно-орієнтована ефективність; благо; фінансовий добробут; політика добробуту.

Financial well-being of the population in the determinants system of economic growth of Ukraine

Abstract. The modern understanding of well-being and its interrelation with the economic growth processes and ensuring their socially-oriented efficiency were substantiated. The species diversity of well-being depending on functionality and benefits was described. The criterion of benefits for society allowed to distinguish financial well-being, which reflects a set of characteristics of the competitive environment of human life in terms of its ability to earn a decent income, realize and develop personal intellectual potential in terms of security and freedom of choice. The need to form a well-being policy of Ukraine, primarily based on its financial component, was updated.

Keywords: well-being; economic growth; socially-oriented efficiency; boon; financial well-being; well-being policy.

Категорію добробуту актуально досліджувати у взаємозв'язку з процесами економічного зростання, зокрема в контексті оцінювання їх суспільно-орієнтованої ефективності. За своїм змістом добробут відображає належний рівень забезпечення населення благами згідно з соціальними стандартами і державними гарантіями. Останній ж період ознаменований посиленням прав вибору людини, що розширюються в глобальному мобільному просторі. З огляду на це добробут починає розглядатись більш глибинно – не лише з погляду належного забезпечення населення благами, але й можливостей розвитку в тій життєвій стратегії та економічній поведінці, яка є найбільш прийнятною для людини. Для України формування політики добробуту на даному етапі наразі має передбачати «звужений» підхід з акцентом на можливості зайнятості, отримання доходу і задоволення базових матеріальних потреб суспільства. Без цього неможливо розвивати інтелектуальний потенціал населення з відображенням на процесах економічного зростання інноваційно-випереджувального типу.

Метою даного дослідження є обґрунтування змісту добробуту, еволюції поглядів на його розуміння та актуалізація формування сучасної політики добробуту України, базованої на його фінансовій компоненті.

У сучасній теорії економічного зростання виділяють два основні напрями – соціалізацію й ендогенізацію, де людський чинник постає домінантою прогресивних змін (рис. 1). При цьому посилюється ідейність суспільно-орієнтованої ефективності економічного зростання, що означає поєднання у цілісних економічних процесах завдань капіталізації людського потенціалу шляхом стимулювання соціальної й економічної активності населення та його адаптації до ринкових відносин, формування середнього класу, зростання доходів населення, збільшення реальної заробітної плати, забезпечення соціального захисту економічно несамотійних груп, забезпечення рівного доступу населення до соціальних благ, забезпечення ефективності соціальних витрат бюджету [1, с. 7].

Соціальні аспекти розгляду економічного зростання мають пряме відношення до питання *добробуту*. Добробут за своїм змістом є одним з вимірників суспільно-орієнтованої ефективності

економічного зростання (держави, регіону, громади), що відображає належний рівень забезпечення населення матеріальними і духовними благами з формуванням сприятливих умов людського розвитку й капіталізації людського потенціалу в конкурентному мобільному просторі.

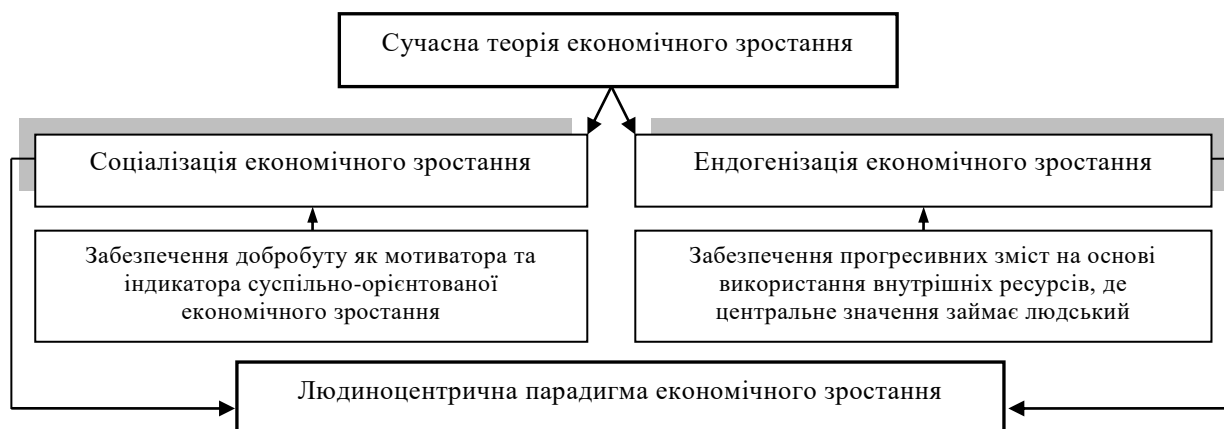

Рис. 1. Основні напрями розвитку сучасної теорії економічного зростання

Джерело: авторська розробка

Видова різноманітність добробуту визначається його функціональністю та видами благ. Що стосується функціональних видів добробуту, то вони диференціюються внаслідок еволюції поглядів на дану категорію, що відображає прогресивізацію людиноцентричної парадигми та виникнення нових потреб суспільства в умовах суспільно-орієнтованої ефективності економічного зростання. Сучасна теорія добробуту розвивається на стику економіки і психології. Як один з прикладів цього є п'ятивимірна модель добробуту американського психолога М. Селігмана PERMA, що враховує позитивні емоції, залучення, відносини, значення, досягнення [2]. Тобто розгляд добробуту розширюється від його розуміння як задоволення суто матеріальних потреб (економічного добробуту) з забезпеченням соціальної рівності і справедливості (суспільний vs індивідуальний добробут) до його розуміння як можливостей людини проявляти свободу та вибір (мобільний добробут) в умовах конкурентних можливостей економічної і соціальної інклюзії (інклюзивний добробут).

Хоча індивідуалізація добробуту підвищує значення людини у забезпеченні його належного рівня, добробут вищих рівнів посилюється синергетичним ефектом за рахунок об'єднання, акумулювання, мобілізації й гармонізації індивідуальних благ, умов доступу до них та можливостей продукування з перерозподілом у конкурентному мобільному просторі (рис. 2).

Інший критерій видової різноманітності добробуту – *блага*, що його формують. У науці і практиці блага розглядають з позиції корисності й задоволення потреб. Як правило, їх поділяють за критеріями суб'єкта, походження, сфери задоволення щодо суспільства й економіки, рівня формування, доступністю тощо. Беручи до уваги критерій сфери задоволення щодо суспільства, блага можуть бути: споживчими – задовольняють потреби споживання [3]; соціально-інфраструктурними – задовольняють потреби доступу до послуг освіти, охорони здоров'я, культури, спорту та інших об'єктів соціальної інфраструктури; соціально-захисними – задовольняють потреби доступу до послуг захисту вразливих категорій населення; майнових – задовольняють майнові потреби, пов'язані з умовами проживання (норми житла), благоустроєм житла й поселення, наявністю землі та інших об'єктів нерухомості; *фінансовими* – задовольняють усі потреби через можливість отримувати доходи.

Таким чином, *фінансовий добробут* – це вимірник суспільно-орієнтованої ефективності економічного зростання (держави, регіону, громади), що відображає комплекс характеристик конкурентного середовища життєдіяльності людини з погляду її можливостей отримувати гідний дохід, реалізовувати та розвивати особистісний інтелектуальний потенціал в умовах безпеки і свободи вибору. Детермінанти реалізації та розвитку інтелектуального потенціалу обумовлені новітнім розумінням суспільно-орієнтованої ефективності економічного зростання. У випадку відсутності такого середовища людина, виходячи з права на мобільність, може змінювати місце перебування.

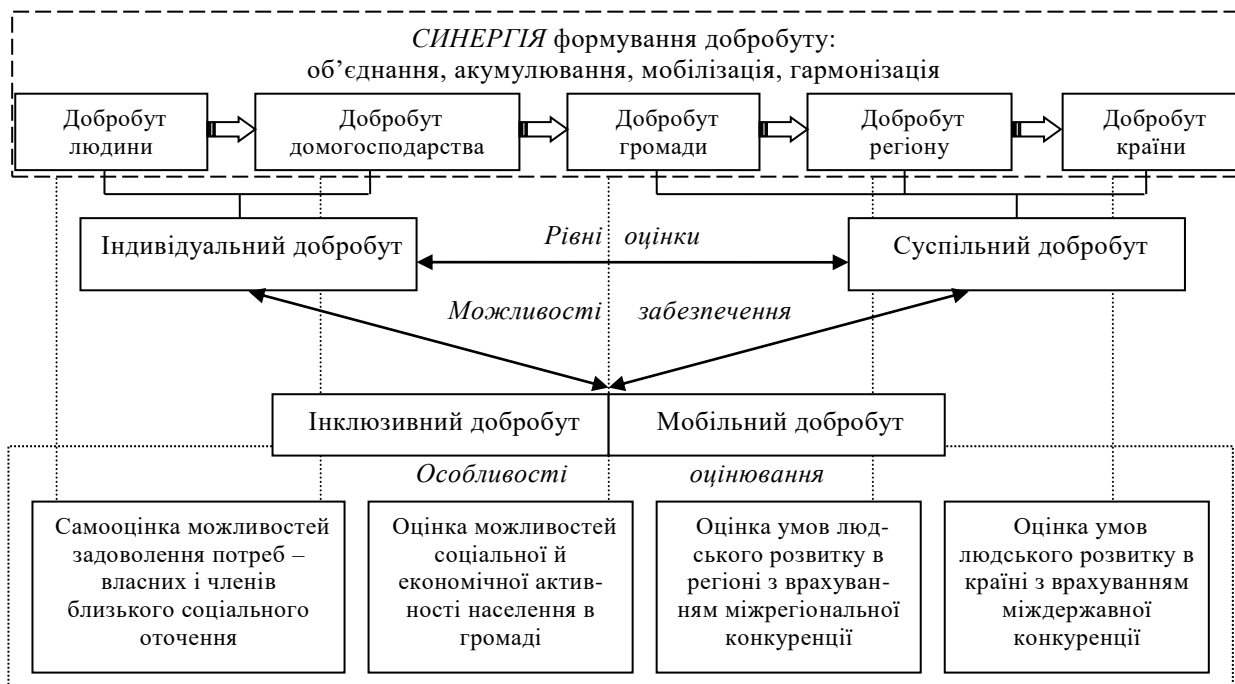

Рис. 2. Різномірнева синергія формування добробуту

Джерело: авторська розробка

Фінансовий добробут як різномірнева оціночна категорія залежать від багатьох чинників: ресурсного потенціалу держави та ефективності його використання з відображенням на процесах економічного зростання й врахування цілей сталого розвитку (особливо це стосується природно-ресурсного потенціалу); державної політики та її ефективності з погляду використання ресурсного потенціалу держави та регіонів, міри децентралізації державного управління, підтримки розвитку громадянського суспільства, дотримання високих стандартів добробуту населення; соціальної відповідальності бізнесу та активності громадянського суспільства, особливо в частині контролю за діяльністю органів державної влади, ефективністю управлінських рішень, цільовим використанням бюджетних коштів, прозорою організацією соціально-трудова відносин; економічної поведінки населення, що проявляється через підприємницьку і громадянську активність, продуктивність праці, схильності до інновацій, всебічного розвитку з залученням до різних напрямків діяльності.

Для українського суспільства питання фінансового добробуту та його впливу на економічне зростання стоїть дуже гостро. Мова йде про необхідність його системного моніторингу та послідовного підвищення рівня до європейських стандартів (з огляду на високі міграційні втрати) в рамках реалізації політики добробуту України, первинно базованої на фінансовій компоненті. Виконання цього завдання потребує теоретико-методологічних обґрунтувань, що буде предметом наступних авторських досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амоша О., Гринецька С. Соціальна орієнтація економіки: проформа чи реальність? Економіст. 2012. № 7. С. 4-7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2012_7_2
2. Seligman M. Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being. 2011. NY: Free Press.
3. Погоріла Л. М. Відносини споживання в економічній системі. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки. Київ, 2015. 226 с.

Біль Мар'яна Михайлівна, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», Львів, e-mail: bmm1983@gmail.com

Bil Mariana M. – Doctor of Economics, Senior Researcher of Department of Social and Economic Development of the Regions? State institution «Institute of Regional Research named after M.I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine», Lviv, e-mail: bmm1983@gmail.com